

Romaqa Rikch'ariyninta Sayarichin - Pisqay Yupayniyuq

Adventismopi kutimusi q willakuykuna qhawarichiy: Llaqtayki runakunapa suwaqninkunata entiendenapaq

Jeff Pippenger
2024-08-09

Qhipa qillqapi, suqta willakuy-sut'iy ñankunata reqsichirqanchik, Adventismoq historiampi rikurimusqankumanta, Milleritakunaq pachasninmanta kunankama. Ñoqaqa rimani, Daniel qillqaq chunka hukniyuq kapituluq chunka tawaq versiculonpi “llaqtaykimanta suwakuna” nisqamanta ñawpaq ch'aqwaypas, qhipa ch'aqwaypas, willakuy-sut'iy hina huklla kasqankuta. Milleritakunaqa entienderqanku “suwakuna” nisqaqa Roma kasqanta, Protestantekunataq yachachirqanku “suwakunaqa” Antiochus Epiphanes sutiyuq huk Siria qhapaq rey kasqanta.

Chay p'unchaykunapiqa achkha runakuna hatarinqaku uray llaqtapa reyninpa contra; hinallataq llaqtaykipa qhichuq runakunapas hatarinqaku musqhoyta sayachinankupaq; ichaqa urmayninqaku. Daniel 11:14.

Chunkaq chunka versomanta qallarispa, chunka pichqakama qatipaq, Egipto suyukunawan Siria suyukunawan chawpipi guerra nisqa rikuchisqa kachkan. Kay pasajepi Egiptoqa uray llaqtapa qhapaqninmi, Siriapa qhapaqnintaq hanaq llaqtapa qhapaqnin hina rikuchisqa kachkan. Chunka versoqa historiador-kuna sutichasqankuman hina tawa kaq Siria guerrapa qallariyninta reqsichin, 219 a.C. watapi; chunka hukniyuqwan chunka iskayniyuq versokunataq Rafia maqanakuyta 217 a.C. watapi, chaymanta qhipa kaqkunatapas rikuchin. Chaymantataq chunka kimsayyuqmanta chunka pichqayuqkama versokunaqa Panium maqanakuyta reqsichin, 200 a.C. watapi. Chunka versomanta chunka pichqakama, Siria qhapaqqa Antiochus Magnusmi, Seleucida Imperiopa kamachiqnin.

Chunka kinsa chunka yupayniyuqmi rikuchin, imaynam Antíoco Magnus maqanakuyta qallarin, watakuna ñawpaqpi Seleúcida qhapaq suyumanmanta qichusqa hallp'akunata kutichinapaq. Chay chunka kinsa chunka yupayniyuqpiqa, Cristo Manaraq Paqarichkanman 219 watapi chinkasqa hallp'akunata kutichin; ichaqa huk pisi p'unchawpaqmi atipankuyninkunata sayachin, hinaspa maskakuyta munan soldadokunapa kallpan kutin huñunankupaq. Chinkasqa hallp'akunapi kamachiyta yapamanta kutichirqan, hinaspataq Egipto suyu patakaman chayarqan, uray qhapaq suyu, Ptolomeo ayllumanta kamachisqa. Cristo Manaraq Paqarichkanman 219 watamanta 217 watakama, uraypa qhapaqninpas hanaqpa qhapaqninpas hamuq Rafia maqanakuytaq yuyayninkuta wakichirqanku.

Rafiya maqanakuyqa ñawpaq watakunapi 217 a.C. watapi ruwarqa, hinaspan uray suyu Egipto, Ptolomeo kamachisqan, atiparqa Siria nacionpa reynin Antíoco Magno-ta, mayqinchus profetikopas qillqasqapi hanaq llaqtapa reynin kasqa. Chaymanta versículokuna chunka kimsayyuqmantapacha chunka phisqayoqkama nisqakunapi, chunka qanchis wata qhipamanta, 200

a.C. watapi, Antíoco Magno, mayqinchus chay p'unchaykunaqpi Felipe de Macedoniwan huñunakusqa karqa, Egiptowan Panium maqanakuyipi tinkurqan. Chay uray suyu Egiptoqa pichqa utaq soqta watayoq wawa reyta kapurqan, hinaspan Antíoco Magnopas Felipipas mana atirqakuchu chay Egiptopa wawa reyninmanta allinta hap'ipakuyta saqeyta, hinaspan Antíoco Magno Panium maqanakuyipi atiparqan. Chay kimsa versículokuna, mayqinkunachus Panium maqanakuyta rikuchin, chaykunapi versículo chunka tawayoqpi huk musuq atiyniyoq kallpa profetika willakuyman yaykuchisqa kachkan.

Llaqta masiykikunapa suwak runakunaqa huk atiyniyuqmi kanku, mana Egiptomanta uray suyupa qhapaqninchu, mana Seleucidmanta hanay suyupa qhapaqninchu, nitaq Felipe Macedoniamanta kamachiqchu. Milleritakunaqa reqsirqanku Romaqa llaqta masiykikunapa suwak runakunan kasqanta. Hebreo simipi huk saphin simi, “suwak runakuna” nisqaman tikrasqa, “p'akiriq” ninmi. Mana cristiano Romaqa willakuy qelqapi rikuchisqa kashan tukuyta p'akiriyta atiq atiyniyuq hina.

Kay qhipatam tutayaq rikuykunapi rikurqani, hinaspa qhawariy, tawa kaq uywa, manchachiypaq, sinchi mancharinapaq, ancha atiyniyuq; hatun fierro kirunkunataq karqan: mikhurqan, ch'iqirparqan, puchuqtaq chakinwan sarurqan; hinaspataq ñawpaqninpi kaq llapa uywakunamantapas hukniraymi karqan; chunka waqrakunataq karqan. Daniel 7:7.

Maypacha Uriah Smith suwaqkunamanta rimarqan, huk historiadorta citespa, paymi rikuchin suwaqkunaqa pakiqkunata rikuchisqankuta.

“Kunanqa hukmanta musuq atiyniyuqmi rikuchisqa hamun,—‘llaqtaykipa suwaqkuna;’ cheqaqtapuni, nispa Obispo Newton, ‘llaqtaykipa p'aqiqkuna.’ Karu karum Tíber mayu patakunapi, huk qhapaq suyuqa hatun munayniyuq yuyaykunawan, tutayaq yarpaykunawanpas, wiñakuspa kawsarqani. Ñawpaqtaqa pisilla, pisi kallpayuqlla kaspapas, musphay hina usqhaylla kallpapi, sinch'ipi wiñarqa, kaypi chaypi allin yuyaywan mast'arispa atiyinta yachachiyta munaspa, chayri maqanapaq makinqa hayk'aq sinch'i kasqanta mallikuyta munaspa, chaymanta, kikin atiyinta reqsispa, allin kallpawan umanta oqarirqan kay pachapi nacionkunapura, hinaspa mana atipay atisqa makiwan paykunap ruwasqankumanta timónninta hap'irqa. Chaymanta ñawpaqmanqa Roma sutim historiapa raphranpi sayan, unay watakunaqpaq kay pacha ruwasqankunata kamachinapaq churasqa, hinaspa pachakunakama nacionkunapura hatun kallpawan llank'anapaq.”

“Roma rimarqan; hinaspataq Siriawan Macedoniawan utqaylla tariqkanku musquyninkupa rikchayninpi huk tikray hamusqanta. Romanokuna chayrayku yaykurqanku Egiptopa wayna reyninpa favorninpi, allinta churaspa payqa waqaychasqa kananpaq Antiochuswan Felipewan wakichisqa chinkachiymanta. Kayqa karqan 200 a.C., hinaspa karqan Romanokunapa huk ñawpaq ancha importante yaykuyninkunam Siriawan Egiptopa asuntosninpi.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 257.

Kay t'aqekuna pi willasqa ñawiriyqa hunt'akúrqa iskay chunka watakuna hina 219 a.C. manta 200 a.C. kama, ichaqa profetakunaqa astawan rimanku qhepa p'unchaykunamanta, manataq kawsasqanku p'unchaykunamantachu.

“Sapa ñawpa willakuyq profetakunapas kikinkupa tiempopaqa aswan pisita rimarqanku ñoqanchikpaqmantam; chayrayku paykunapa willakuy proféticokunaqa ñoqanchikpaqmi kallpanpi kachkan. ‘Kay llapan imakunaqa paykunaman rikch’achinapaqmi pasaq, qelqasqataqmi kachkan ñoqanchik yuyaychananchikpaq, pikunamanmi kay pachapa tukuyinkuna chayamun.’ 1 Corintios 10:11. ‘Manam kikinkupaqchu, aswanpas ñoqanchikpaqmi sirvirqanku chay imakunata, kunan qankunaman willasqasqata, qankunaman evangelio willaqkunaranti, hanaq pachamanta kachamusqa Espíritu Santowan; chay imakunamanqa angelkunapas qhawariyta munanku.’ 1 Pedro 1:12....”

“Bibliaya kay qhipa miraypaqmi tukuy qhapaq kayninkunata huñuspa huatapusqa kachkan. Ñawpa Testamentopi tukuy hatun ruwaykuna, tukuy ayaqman churanapaq llakiychasqa ruraykunapas, kay qhipa p’unchaykunapi iglesiapiqa karqanku, hinallataq kachkan kutimuspalla.” Selected Messages, book 3, 338, 339.

Manam Danielqa mana kawsarqachu iskay chunka watakuna pacha ñuqanchik rikuchkanchik chaypi; ichaqa Panipa Whiteq qelqasqanpi inspiracionqa yachachiwanchikmi Daniel chunka hukniyuqpi qelqasqa aswan hatun historiapa achka rakinkuna kutimunapaq kasqanta, Daniel chunka hukniyuqpa qhepa hunt’akuyninpi.

“Manañam kanchu pantaqpaq. Sasachakuy p’unchawkuna ñawpaqninchikpi kashan. Kay pachapiqa maqanakuyqa espiritudwanmi ch’aqwaykuchkan. Manam unayñachu, profecíakunapi rimasqa sasachakuy rikch’akuykuna pasaq kanqa. Daniel qhelqapa chunka hukniyuq kaqpi kashaq profecíaya ñam casi hunt’asqa kayninman chayan. Askha historiakunam kay profecía hunt’akusqanman hina pasasqakuna, yapamanta kutimunqaku.” Manuscript Releases, número 13, 394.

Daniel chunka huk ñiqin qanchisniyuq t’aqapi chunkaqmanta pishachunkaqaqkama qillqasqakuna qhepa p’unchaykunapa historianta rikuchin, chaymanta utqaylla hamuq domingo kamachiymán chayanankama; imaraykuchus chunka suqtayuq versículopi Romaq, ñawpaq kutipi, “sumaq allpa” nisqata atiparqan.

Ichaga paywan contra shamuyqa munasqanman hina ruwanka, manataq pipas paypa ñawpaqenpi sayayta atinchu; paytaq hatun k’anchayniyuq allpapi sayanqa, chay allpataq paypa makinwan tukusqa kanqa. Daniel 11:16.

Danielqa qelqasqankunapi iskay kutita “hatun k’anchayniyuq allpa” nisqa rimayta llamk’achin. Ñawpaq kaqqa chunka soqtayuq versículopi, cheqaq pagano Romaqa cheqaq hatun k’anchayniyuq Judá allpata atipaykurqan.

“Egiptoqa manam atiqmanchu atiyta atipayta atinchu Antioquspaq ñawpaqpi, chay llaqtakunaq uray suyuyninmanta rey Antioqusqa manam Roma runakunapa ñawpaqpin sayariyta atinchu, paykunaga kunan paypa contran hamusqankurayku. Mana mayqin qhapaq suyuqkunapas kay wiñaq atiyniyoq kallpata hark’ayta atinankuchuña. Siriaqa atipachisqa karqan, hinaspataq Roma qhapaq suyuymán yapasqa karqan, Pompeyo, AC 65 watapi, Antioquus Asiaticus-ta imaynan kaq qhapaq kayninkunamanta qichuspa, Siriataq huk Roma provinciaman tukuchispa.”

“Chayllataqmi chay kkillan atiypas Santo Allpipi sayanan karqa, hinaspa chayta tukuchinanpaq. Romaqa Diospa llaqtanwan, judiokunawan, huñunakuywanmi tinkisqa karqa, ñawpaq wata 162 a.C. nisqapi; chay p’unchawmantapachanmi sut’inchay willakuypa p’unchaw yupaypi hatun chiqanta hap’in. Ichaqa, Judeapa patapi kamachiytaqa manam cheqaq atipaywanchu hap’irqan ñawpaq wata 63 a.C. nisqakama; hinaspataq chaymanta qhipaman kay hinata ruwarqan.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 259.

Huknin versículo maypin Danielqa “hatun sumaq allpa” nisqata llamk’achin, chayqa versículo tawa chunka hukniyoqpi kashan.

Payqa yaykunqa sumaq allpamanpas, achka llaqtakunataq urmachisqa kanqaku; ichaqa kaykunaqa makimanta qispinqaku, Edom, Moab, hinaspa Ammonpa churinkunamanta umalliqkuna. Daniel 11:41.

Chusku chunka hukniyuq versículomi, nisqapuni, chusku chunka versiculota qatipamun, hinaspa chusku chunka versículoq qallariyninmi kay simikunawan qallarín: “hinaspa tukukuypaq pachapi.” The Great Controversy nisqapi, Hermana Whiteqa 1798 watata “tukukuypaq pacha” nisqawan reqsichin, chayrayku chusku chunka hukniyuq versículoqa 1798 watapi tukukuypaq pachamanta qhipaman hamuq historiata reqsichishan.

“Ichaqa tukukuypa pachanpi, profeta nin, ‘Achkakunaqa kayman chayman purinqaku, yachaypas miranqa’ nispá. Daniel 12:4.... 1798 watamanta pacha Danielpa libron kichasqaña kashan, profeciakunamanta yachayqa mirasqa, achkakunaqmi qayllapi kachkan chay hatun taripäypa chanin willakuyninta willarasqaku.” The Great Controversy, 356.

Chusku chunka hukniyuq chay allin sumaq allpaqa manam ñawpaq pacha antigua Judá sutiyuq literal allpachu, aswanqa kunan pacha espiritual Judámi. Estados Unidosqa kunan pacha espiritual Judámi, chay chunka tawayuq hukniyuq versiculopiqa Estados Unidos llaqtapi utqaylla hamuq domingo kamachiyta reqsichispa rikuchin.

Ichaqaqqa manaraq ñawpaqtaqa karqan espiritualaqqa, aswanqa chay naturalmi; qhipamantataq espiritualaqqa. 1 Corintios 15:46.

Chay domingo kamachikuyqa chunka suqtañiqin versiculopi rikuchisqa hinam, imaraykuchus “achka historiakuna ñawpaqta pasasqankuta” Daniel chunka hukniyuqpi hunt’akusqanpi kutimunan. Qhipa p’unchaykunapi chunka versiculomanta chunka pichqayoqkama versiculokunaqa domingo kamachikuymán ñawpaq historiata, chayman pusamuq historiatapas rikuchin.

Chay pichqa versokunapi “norteq rey” nisqaqa, hinallataq “surq rey” nisqapas, Seleucid rey Antiochus Magnuswan hinaspa Egipto llaqtapi Ptolemaic qhapaq suyup reykunawan hunt’asqa karqan, chaykunaqa rikch’achkanku atiykunata, mayqenkunapa historiankuta qhawachin, chaymanta utqaylla hamuq domingo p’unchay kamachikuymán chayanankama. Kay versokunaqa pachak tawa chunka tawa waranqa akllasqakunapa kuyuriyninpa historiananta reqsichin, imaraykuchus chunka kaq versoqa 1989 watapi Unión Soviética nisqapa urmayninta reqsichin, hinaspa chunka suqta kaq versoqa utqaylla hamuq domingo p’unchay kamachikuyta.

Cristoqa kay versokunataqa sinchita qallpachin, chunka kaq versotawan tawa chunka kaq versowan tinkuchispan, hinaspa soqta chunka kaq versotawan tawa chunka hukniyuq kaq versowan. Chunka kaq versopi qallariynin kashan, soqta versokunapa tukukuynintaq tawa chunka hukniyuq kaq versopi kashan, maypichus chiqaq, hatun k'anchayniyuq allpaman riqsichisqa kasqa, chay allpaqa tawa chunka hukniyuq kaq versopi espiritual hatun k'anchayniyuq allpata rikch'achin.

Imayna hina Cristoqa suqta chunka soqtayuq versículopa tawa chunka hukniyuq versículowan chiqap, kуска t'inkisqa kananpaq allinta qhawarqan, chay hinallataq chunka versículopas tawa chunka versículowan chiqap t'inkisqayuqmi. Chunka versículopi rimakuy “hunt'aspa, hinaspa pasaspa” nisqaqa, tawa chunka versículopi “hunt'aspa hinaspa patanman pasaspa” tiqsisqa kaqwan kikin hebreo rimaymi. Chay rimayqa Qellqasqakunapi huk kutillam tarikun, ichaqa chunka versículomanta tawa chunka versículomanta aswan pisillata huknirayata t'ikrasqam. Ichaqa, chayqa kikin hebreo rimayllataqmi.

Hinaqa Judá suyunta pasaykunqa; llumpay llumpaymi llusinqa hinaspa wichq'arispa rinqa, kunka kama chayanankama; raphrankunata mast'arikusqanqa llaqtaykipa tukuy anchoynta hunt'achinqa, ¡Immanuel! Isaías 8:8.

Isaíaspaq “hunt'aspa llusinqa hinaspa chimpan” nisqanqa, chunka kaq versículopi “hunt'an hinaspa chimpan” nisqanwan, hinaspa tawa chunka kaq versículopi “hunt'an hinaspa hawanta chimpan” nisqanwan kikinmi. Aswanpas, kimsa versículokuna sapaqninpiqa ura llaqtapaq reyninman hanaq llaqtapaq reyninpa maqanakusqanta willakun. Isaíaspiqa, Asiriapa hanaq reynin Senaquerib sutiyaqmi Judáta maqaykarqan, Israelpa ura reino nacionninta. Chunka kaq versículopiqa, Antioco Magno sutiyaq, Seleucida Imperiopa hanaq reyninmi Egiptopa ura reino nacionninta maqaykarqan. Tawa chunka kaq versículopitaq, hanaq llaqtapaq reynin, papal kallpayoq, tawa chunka kaq versículop qallariyninpi wañuyman apaq k'irisqata chaskisqan qhepaman, Unión Soviética sutiyaq ura mana Diospi ñinik kallpata maqaykarqan. Sapa versículopiqa kikin profético nisqa ruraynin rikuchikun: hanaq llaqtapaq reyninwan ura llaqtapaq reyninwan ch'aqway; sapapi ima versículopipas hanaq reyqa “hunt'aspa hinaspa chimpan.”

Isaíaspa willakuyninpas, chaymanta chunka kaq versículopipas, iskayninkupi reqsichin: llaqtapa norte kaq rey maqanakuspa hamusqanpi, uray suyupaq hatun llaqtanman mana yaykuspalla sayarin. Senaqueribqa Jerusalénpa perqan kuna kama maqanakuyta apan, chaymantaqa manañam aswanta rirqachu. 219 a.C. watapi, Antioco Magnoqa Egiptopa tinku patakama hamuspa sayarirqan. Chaymanta iskay wata qhipaman, 217 a.C. watapi, Rafiapi kaq maqanakuyti atipasqa karqan. Senaqueribqa Jerusalénpa perqan kuna kama hamuspa, Dios yanapakuptin chay maqanakuyti atipasqa karqan.

Chayrayku kayhinata Señorqa Asiriapa reyninmanta nin: Manan kay llaqtamanqa hamunqachu, nitaq chaymanqa huk flechata waqaychanqachu, nitaq escudowan ñawpaqninmanqa qayllaykunqachu, nitaq muyuriq allpata qotanaykunqachu hinaspa chaywan atipayta munanqachu. Imayna ñanllatataq hamurqan, chay ñanllatam kutinqa, manataqmi kay llaqtamanqa hamunqachu, ninmi Señorqa. Ñoqaqa kay llaqtata amachasaqmi, salvaypaq, kikiyrayku, hinaspa kamachiqniy David rayku. Chay tutaq Señorpa angelnin llusispa

Asiriokunapa campamentonpi wañuchirqa pachak pusaq chunka pichqayuq waranqa runakunata; paqarinmanta tutamanta hatarispankuña, qhawariy, llapallanmi wañusqa ayakuna karqanku. Chaymi Asiriapa rey Sennacherib ripurqa, rispa kutirqa, hinaspa Nínivepi tiyakuq. Hinaspataq pasakurqa diosnin Nisrochpa wasinpi yupaychaspa kashaqtin, churinkuna Adrammelecwan Sharezer espadawan wañuchirqanku; paykunataq Armenia suyuman ayqekurqanku. Chaymanta churin Esar-hadón paypa rantinpi reynanpaq yaykurqa. 2 Reyes 19:32–37.

1989 watapi, norte llaqtapaq reyqa Unión Soviética nisqata phuyupaq hina apaykusqa; ichaqa manam atipaykurqanchu Unión Soviética nisqapa uma llaqtanta. Rusiaqa sayasqallaqmi saqisqa karqa. Qhipa maqanakuyqa, chunka hukniyuq, chunka iskayniyuq versículokunapi rikuchisqa hina, Raphia nisqapa maqanakuyin karqa; chaymi Sennacheribpa soldadonkuna urmachisqawan, hinaspa paypa qatiq wañukuyninwanpas rikuchisqa karqa, chaymi uray reypaq atipayninta reqsichin, Sennacheribpa qelqasqanpi Judá kasqanrayku, hinaspa Antiochus Magnuspá qelqasqanpi Raphia kasqanrayku.

Chunka ñiqin versículopi chaskichkan tawa chunka versículowan chiqap tinkiyta, hinallataq soqtayuq chunka ñiqin versículopi tawa chunka hukniyuq versículowan chiqap tinkiyta. Chunka ñiqinmanta soqtayuq chunka ñiqinkama versículokuna rikuchinku 1989 watamanta Domingo kamachikuykama historiata. Chay versículoqa tawa chunka versículopi pakasqa historiata rikuchin, mayqinchus qallarín Unión Soviética urmayninwan 1989 watapi, hinaspataq Domingo kamachikuykama purin. Chunka ñiqin versículopipas Levítico iskay chunka soqtapi “qanchis kuti” nisqata chay pakasqa historiawan chiqapta tinkichin, ichaqa chay chiqaq yachachiy sutinchisqa kaypi ñawpaqman churaykusqaykumanta hawaqpi kachkan.

Millerita historiapiqa, Adventismomanta Romapa allin reqsichisqanman hina suqta hatun ch’iqñanakuykunamanta ñawpaqnin karqa, chayqa chunka tawaq versopi suwa runakunata pichus reqsichkanku chaymanta. Protestantekunaqa nirqanku paykuna Antiochus Epiphanes kasqankuta, Milleritakunaqa Romam kasqanta reqsirqanku. Adventismopi qhepaman kaq ch’iqñanakuy, Romapa allin reqsichisqanman hina, hinallataq chunka tawaq versopi suwa runakunamanta. Huk clase, Milleritakunawan reqsichisqa, Milleritakunapa sayariynin yachachiyta hap’ipakuchkan, chaytaq Profecíapa Espíritun allinchasqa karqa.

“Rikurqani 1843 watapi cuyachisqa cuadroqa Señorpa makinkunaq pusasqa kasqanta, hinaspa mana hukman tikrasqa kananpaq kasqanta; yupaykunapas Pay munasqa hina kasqankuta; Paypa makinmi huk pantayta waq yupaykunapi hawancharqa hinaspa pakarqa, chayrayku mana pipas rikuyta atirqanchu, makin chinkachisqa kama.” Early Writings, 74.

Chay sagrado gráficoqa 164 a.C. nisqa qillqawanmi chay ch’aqwayta reqsichin.

“164 Antiochus Epífanepa wañuynin, payqa, sut’inchaspayki, mana sayarirqanchu Príncipespa Príncipenpa contra, imaraykuchus Príncipespa Príncipen manaraq nacekuchkaptinñataq payqa 164 watataña wañusqa karqa.”

Chay hina chay sagrado kartapi chay churanakuyta rimarisqanqa sut’inchán sapallan cheqaq kayta, mayqinchus chay sagrado kartapi sut’inchasqa kachkan, mana Diospa Simiyninmanta huk

profético pasajeman sayasqachu. Chayta ruwaspanmi huk señalta reqsichin, mana bíblica historiamantañachu, aswanpas Adviento historiamanta; hinaspataq “mana tikrasqa kanan,” imaraykuchus chay churanakuyqa reqsichin imayna profética rikuy sayachisqa kasqanta. Chay qallariy cheqaq kayta qipananchisqa hina qawariyqa, chayllawanmi kikin pachapi qipananchisqa Espíritu de Profecía sagrado kartata qhawaychasqanmanta atiytapas qipananchisqa.

“Supaypa llullakuynin qhipa qhipanqa kanqa Diospa Espiritunpa testimontanta mana imapipas yupaychasqa hina rurananpaq. ‘Maypichus mana rikuchiy kanchu, chaypi runakuna chinkapunku’ (Proverbios 29:18). Supayqa yachaysapa llank’aspa, imaymana ñankunawan hinaspa imaymana ruwanankunawanmi Diospa puchuq llaqtanpa chiqap testimoniopi hap’ipakuyninta chinkachiyta munanqa. Llulla rikuchiykunata apamunqa pantachinampaq, llullatawan cheqaqtawan chaqrunga; chayhinapin runakunata millachinqa, chayrayku llaqa imapas ‘rikuchiykuna’ sutiyuq kaqta fanatismopa huk laya kasqanta hina qhawankaku. Ichaqa chiqap sonqoyuq runakunaqa llullatawan cheqaqtawan tupachispaqa atinakuqmi iskayninta sapaqchaspa reqsinankupaq.” Selected Messages, libro 2, 78.

Qan llaqtayki runakunaq “suwaqkuna” nisqakunapa qhipa ch’aqwaynin, ñawpaq ch’aqwayninwan kikinmi; chay rikch’achiq unanchaqa mana allinta entiendespaqa, mayqenchus chay visión-ta sayachin, “runakuna chinkapun.” Paykunaqa “chinkapun” imaraykuchus “Diospa Espíritu-ninpa testimoniunta mana valeniqta ruwanku.”

Huknin kastaqa nin “Estados Unidos” nisqaqa chunca tawaq versículopi suwa runakuna hina rikuchisqa kasqanta ninku. Chay kastaqa mana atinqachu utaq mana munanchu rikuyta, chunca versículomanta pichqa chunkaqkama Antiochus Magnus nisqaqa “Estados Unidos” nisqata rikuchisqanta. Imaynatachus Millerita historiapi protestantekuna suwa runakunaqa Antiochus kasqanta nirqanku, chay hina, mana rikuyta munayuq kastaqa suwa runakunataqa Antiochuswan rikuchisqa atinyiyuqta (“Estados Unidos” nisqata) hina reqsichinku.

Senaqueribpa Judá nisqaman yaykusqan maqanakuy, capitalnin Jerusalén llaqtakama chayaspa mana allin tukusqan, Senaqueribpa generalnin Rabsaquéhpa pusasqan karqa.

Kunanqa, amawtayki, Asiria hatun qhapaq kamachiqniykiman qillqakuyta quway; chaymantaqa ñuqa iskay waranqa caballokunata qosqayki, sikiymantaqa paykunapi sillataqkunata churayta atinki chayqa. Hinaptinga, imaynataq kutichinki señorniypa kamachiqnin uk llump’a aswan pisi sirviqkunamanta hukninpa uyanta, Egiptupi suyaykuspa carretakunapaq, caballop puriqkunapaqpas? Kunanqa, ¿Manachu Señorpa mana kamachisqanlla kay llaqta pataman wicharqamuni chinkachinaypaq? Señorqa niwarqan: “Kay hallp’aman wichariy, chinkachiy,” nispas. Chaymantataq Hilcíaspa churin Eliaquim, Sebna, Joah ima, Rabsaqueman nirqanku: “Amawtayki, sirviqniykikunawan arameo simipi rimapay; ñuqaykuqa entiendeniku. Ama judíokunapa siminpi rimapayaykuchu, muralla patapi tiyaykakuq runakunapa rinrinpi,” nispas. Ichaqa Rabsaqué paykunaman nirqa: “¿Señorniychu cachamuwarqa kay simikunata señorniykiman, qanmanpas rimananpaq? ¿Manachu muralla patapi tiyaykakuq runakunaman cachamuwarqa, qankunawan kуска kikinpa isman mikhunankupaq, kikinpa aqanunkuta upyanankupaq?” nispas. Chaymantataq Rabsaqué sayarispas, judíokunapa siminpi hatun qapariyninwan rimarqa, nispas: “Uyariychik hatun

qhapaq kamachiqpa siminta, Asiria qhapaq kamachiqpa siminta.” 2 Reyes 18:23–28.

Rabsaqéqaqa manam kikin rimaykunatachu willakusharqan, aswanpas Asiria llaqtapa rey Sennacheribpa rimayninkunatan willakusharqan. Daniel qillqapi chunka hukniyuq t’aqapi tawa chunka versículopi, hanaq ladu reyqa papal atiyuniyuqmi; paymi pacha tukukuypi, wata 1798pi, ateo Francia llaqtapa makinwan wañuchi ch’akiyta chaskirqan, chayqa uray ladu reymi karqan. Chay versículopi hanaq ladu reyqa qhipaman kutichin, hinaspa uray ladu reyniyuq suyuta (URSS) llump’aykuspa atiparin wata 1989pi. Hanaq ladu rey chay llamk’anata hunt’aspaqa, kaykunata apan: “carretakunata, caballopi puriq soldadokunata, hinaspa achka barcokunata.” “Carretakuna hinaspa caballopi puriqkuna”qa soldadokunapa kallpanta rikuchin, “barcokuna”ta qullqiwan kallpachakuy atiytan rikuchin. Chay unanchakunakami Estados Unidos-ta reqsichin papal Romaq rantin ejercitun hina 1989 watapi atipayninpi, imaynachus Rabsaqéqawan rikuchisqa kasqan hina. Antiochus Magnus, chunka versículomanta pichqa chunka versículokama, Estados Unidos-tan rikuchin; hinaspa imaynachus William Miller allinta reqsirqa chunka tawa versículopi “hinallataq” nisqa simi musuq atiyta profecía willakuyma yaykuyta sayachisqanta, chay “saqra suwakuna”qa huk atiymanmi rikuchinan tiyan, mana Ptolomeo ayllupa uray ladu reykunamanchu, mana Antiochus hanaq ladu reymanpaschu, nitaq Macedonia llaqtapa Felipe-manpaschu.

“Kay versokunapi uray llaqtapa qhapaqnin nisqaqa, mana iskayrayaywan, Egiptopa qhapaqnintam niyku; ichaqa ‘llaqtaykipa suwa runakuna’ nisqapa ima ninan kasqaqa, wakinkunapaq manaraq sut’inchasqa iskayrayaymi icha kan. Mana Antiochuschu, nitaq Siria llaqtapa mayqin qhapaqninchu kayta niyta atin, chayqa rikch’arisqam; imaraykuchus angelqa achka versokunata ñawpaqpi chay suyupa rimasharqanña, hinaspaq kunan nin, ‘hinallataq llaqtaykipa suwa runakuna,’ nispas, sut’inta huk llaqtatam reqsisichin. Ñuqaqa chaskini, Antiochusqa ichapas judío runakunata suwarchakurqanman; ichaqa imaynataq kayqa ‘rikuyta sayachinman,’ nisqaqa, Antiochusqa mana maypipas chay rikuypi rimarisqachu chayna rurayta ruraspa; imaraykuchus payqa chay rikuypi sutichasqa griego qhapaq suyumanta karqan. Yapamanta, ‘rikuyta sayachiy’ nisqaqa, chay kikinta takyayachiyta, hunt’achiyta, utaq hunt’akuyta niyta tiyan.” William Miller, Miller’s Works, Lecture 6, 89.

“Antiochus” sutiya huk sutita achka Siria llaqtapi Seleucida Qhapaq Suyupaq reykuna akllakurqanku. Chay qhapaq suyu paqarichiqnin karqa Seleucida Nicator, hinaspas iskay chunka suqtayumanta kimsa chunka kama reykuna qatinqinpi llapan Seleucida reykuna kanku. Chay reykunamanta achkakunaqa “Antiochus” sutita akllakurqanku, imaynatachus achka papa-kuna papaman akllasqa kaspanku kamachiy sutikunata akllakunku hina. Papa-kuna llapankun “anticristo” kanku, chayqa nin “Cristopa contranpi”. “Anti” simiqa nin “contra”. Anticristokuna hina, paykunaga espiritu yayankupa sutinta hap’irqanku, payqa Satanásmi. Satanáspas papakunapas iskayninku “anticristo” nisqa hina reqsichisqa kanku yachachisqa qillqapi.

“Anticristopa hanaq pachapi qallarisqan hatarikuyninta hunt’achiyta munasqanqa mana kasukuy wawakunapi llamk’ayllataqmi qhipamanpas rinqa.” Testimonies, volume 9, 230.

Huk papaqa Satanaspas rantinmi, chayrayku paykuna iskayninkupas Cristopa contranmi, chaymantaqa “anticristo” nisqakuna kanku. Papa kay kamachikuyta chaskispaqa sutita akllanku, hinaspaq Satanaspas kay pachapi rantinman tukunku.

“Kay pacha allpapi ima allin tarisqakunatawan hatun yupaychaykunata hap’inanpaq, iglesiata púsarqaku kay pachapi hatun runakunapa kuyakuyninta yanapaynintawan maskhananpaq; chhaynataqmi Cristota ñiqhinakuspa, Satanásqa rantinchasqanman kasukunanta munaychasqa karqan—Roma llaqtapa obispo.” The Great Controversy, 50.

Ruwasqankumanta reqsinkichis paykunata; papakunapas Satanaspa chayllata ruwasqanta qatiykachanku.

Romapi papapaq nisqanwanmi kay pachapi chay kkillan llamk’ay apasqa karqa, imaynachus hanaq pacha cortekunapi apasqa karqa tutayaypa kamachiqnin qarqosqa kananpaq manaraq. Satanasqa hanaq pachapi Diospa leyninta allinchayta maskharqa, hinaspataq paypa kikinmanta huk allichasqata churayta munarqa. Payqa kikin yuyayninta Hamuqninpa yuyayninmanta aswan hanaqman oqarirqan, hinaspataq munayninta Jehovápa munayninmanta aswan pataman churarqun; chay hina ruwaspanqa, cheqaqtapuni Diosqa pantayman urmay atisqanta willakurqan. Papapas chay kkillan ñanta hap’in, hinaspataq mana pantayniyoq kayta kikinpaq mañakuspan, Diospa leyninta kikin yuyaykunaman hina tupachiyta maskhan, hanaq pacha kay pacha Señorninpa estatutonkuna kamachikuyninkunapipas rikusqan pantaykunata allinchay atisqanta yuyaspan. Cheqaqtapuni payqa kay pachaman nin: Qankunaman Jehovápa leyninkunamanta aswan allin leykunatan qosqayki. ¡Ancha hatun insulton kayqa hanaq pacha Diospaq! Signs of the Times, November 19, 1894.

Seleuco Nicatorqa Imperio Seléucida nisqanta sayachisqa kaptinpas, qhepaman hamuq askha reykunaqa “Antíoco” sutita akllarqanku manam Seleuco raykuchu, aswanpas taytanpaq yupaychasqa. Seleucopa taytan, Antíoco,qa noble runa karqa, hinallataq general, Macedonia llaqtapi Rey Felipe Ipa servicionpi; paymi Alejandro Magnoq taytan karqa. Kay noble kayninwan soldado hina wiñay yachayninwan kуска yanaparqa Seleucomanta kikin hatun ruyninpa sayariyninta, chaymantaq Alejandro Magnopa wañusqan qhepaman atiyman wichariyninta.

Seleucoq suyuqa hatarirqan, Alejandroq suyunmanta tawa chiqanmanta kinsa chiqankunata kamachiyta hap’isqanrayku. Romaqpas kinsa hallp’a kallpakunata atipan, chayhina kamachiyta hap’inanpaq hinaspa hanaq chinchaypaq qhapaq rey kananpaq. Seleuco inti llusqsimuyta, inti yaykuyta, hinaspa chinchayta takyachispa, historia willakuypi hanaq chinchaypa reyhina tukurqan, llactanpas Babilonia llaqtam karqan. Qhipaman hamuq achka reykuna “Antiochus” sutita akllarqanku, hanaq chinchaypa tiyananta hap’ispanku, siyasiy tayta ñawpaqninman yupaychanankupaq. Kay tinkuchiyqa mana sasa rikuychu, rikuyta munanki chayqa. Mana munankichu chayqa, mana rikunkichu.

Sutichus “Antíoco” sutiyoqqa (griegopi Αντίοχος) hamun griego simikunamanta “anti” nisqamanta (kayqa “contra” utaq “opuesto” nisqayuq) hinaspa “ocheo” nisqamanta (kayqa “sinq’itapuni hap’iy” utaq “waqaychay” nisqayuq) paqarin. Chinchaysuyu reynikuna chay sutita akllarqanku, taytankuwan politikamanta mirayninkuta waqaychanankupaq, imaynatachus anticristoqa (papakuna) kamachiyta qallarinkupaq sutikunata akllanku hina. Imaynatachus papakunaqa taytankupa, supaypa, rantinchasqan kanku, chaynallataq Imperio Siripi Antiochus nisqakunaqa taytankupa rantinchasqankunata rikuchin. Kay aplicacionpi Antiochusqa taytankupa proxy-ninta rikuchin. Papal atiyniyuqpa proxy-nin 1989 watapi Estados Unidos karqa, hinaspa secular

testimonioqa anticristo, Papa Juan Pablo II, hinaspa Ronald Reaganpa chawpinpi t'inkisqanta sayachin, ñawpaq Unión Soviética urmachinankupa ruwasqankupi.

Chunkaka tawa soqta chunka suqtayuq kaman versículokunapi, ñawpaq versículopi hinallataq qhipa versículopipas kashan chiqap willakuykuna tawa chunka versículoman, tawa chunka hukniyuq versículomanpas. Chunka versículoqa chiqapunim tawa chunka versículota rikuchin. Soqta chunka suqtayuq versículoqa chiqapunim tawa chunka hukniyuq versículota rikuchin. Kay versículokunaqa Danielpa profecianmanta chay qhipa p'unchaykunawan tupaq rakita rikuchinku.

“Sellasqa karqanqa manan Apocalipsis libruchu karqan, aswanqa Danielpa profecianmanta chay qhepa p'unchaykunawan tupaq rakhuyinmi. Qhelqasqa Simi nin: ‘Qanri, Daniel, kay simikunata wisq'ay, librutapas sellay p'unchaykuna tukukuynin kama: achkha runakunan kayman chayman purinqaku, yachaypas yapakunqa’ (Daniel 12:4). Libro kicharisqa kaptinmi willakusqa karqan: ‘Pacha manañan aswan kanqachu.’ (Qhaway Apocalipsis 10:6.) Danielpa librunqa kunanqa mana sellasqañachu, Cristoq Juanman qosqan revelacionnintaq kay pachapi llapa tiyaqkunaman chayanan. Yachay yapakusqanraykun qhepa p'unchaykunapi sayarinankupa huk llaqta wakichisqa kanan....”

“Ñawpaq angelpa willakuyninpi runakuna waqyachisqa kanku Diosta yupaychanankupa, ñuqanchikpa Kamaqninchikta, paymi kay pachata ruwaran hinaspa tukuy imakunata chaypi kaqkunata. Paykunaqa Papakuyaypa huk kamachikuyta hatunchaspa yupaycharanku, Jehovapa kamachikuyninta mana allinman churanku, ichaqa kay yachaymanta aswan achka yachaymi wiñanqa.” Selected Messages, libro 2, 105, 106.

Tukukuypi pachapi, 1989 watapi, Daniel qillqap chunka hukniyuq kaq chunka hukniyuq capítuloq qhepa soqta versículonkuna rikuchinku “Danielpa profecianmanta chay parte, qhepa p'unchaykunaman tupaqta.” Chayqa reqsisqa karqan apaqllasqa kasqanpi, hinallataq chay apaqllay yachaypa yapakuyninta apamurqan “Papado nisqapa sayariyninmanta, Jehovápa kamachikuyninta mana valiqta rurasqanmanta.” Alpha hinallataq Omegaqa tukukuyninta qallariyninwanmi sapa kuti rikuchin, hinallataq chay pruebanakuy ruway, mayqenmi 1989 watapi qallarikurqan, iskay clase adoradorkunata paqarichinanpaqmi wakichisqa karqan.

Hinaspataq nirqan: “Riy, Daniel; kay simikunaqa tukuy puchukay pacha kama wichqasqa, sellasqa kachkan. Achkakunaqa ch'uyachasqa kanqaku, yuraqyachasqa kanqaku, pruebaykuchisqaña kanqaku; ichaqa mana allinkunaqa mana allinta ruwayllapi purinqaku. Mana mayqin mana allinkunapas unanchanqachu; ichaqa yachaqkunaqa unanchanqaku.” Daniel 12:9, 10.

Kunanqa kay lliklla kay pruebaykuna ruwasqapa qhipa pachasninpi kachkanchik, imaraykuchus Adventismopa qallariyninpi suwakunamanta ch'aqwayqa kunan kutimusanña. Suwakunata Estados Unidos nisqawan reqsichiyqa Antiochusta suwakunawan reqsichiy hinallataqmi. Kayqa Milleritakunap Protestantekunap ima ch'aqwayninkupas kikinmi.

Pruebaypi rurana tukukuypi, hinallataq pruebaypi rurana qallariyninpi hina, mayqinchus 1989 watapi qallarisqa karqan, Judá ayllumanta León nisqaqa “Danielpa profecianmanta chay rakita, qhipa p'unchawkunaman tupaqta” kicharin. 1989 watapiqa Daniel chunka hukniyuq capítuloq

qhipa suqta versículonkuna karqan; tukukuyninpiñataq versículo cuarentapa pakasqa historianninqa, mayqinchus versículo chunca manta chunka suqta kama nisqakunawan rikch'achisqa kachkan.

Qatiqisunchikmi qhepa qillqakunapi Adventismopa historiampi suqta sasachakuq rimanakuykunaq reqsichiyta. Chay suqta sasachakuq rimanakuykunamanta ñawpaq kaqninqa qhipa kaqninta rikuchin. Ñawpaq kaqwan qhipa kaqwanmi wakin tawa sasachakuq rimanakuykunata patapi churaykuspa reqsirichisunchik, imaynam allin kaypa awqaqnin Diospa llaqtanta hark'ayta munan “la visión” nisqata cheqninpi t'aqayta mana atinanpaq, chay visión Roma nisqa unanchawan sayachisqa kachkaptin.

“Manaña pacha wiñayman utqaylla pasashaq p'unchawkuna ancha ancha chaninniyuq kasqanta mana entiendenchikchu, hinallataq hatun Diospa p'unchawninpi sayarinapaq mana wakichikunanchikchu chayqa, mana allin kamachikuq mayordomokuna kasun. Rikchaqqa tutapa pachanta yachanqa. Kunanqa llapan imapas huk ancha solemne kaywan p'achallisqa kashan, kay pachaq cheqaq simita iñiqkuna llapanta reparanankupaq. Paykunaqa Diospa p'unchawninman hina rurayman purinanku. Diospa juicionninkunaqa kay pachaman urmanapaqña kashan, chayrayku chay hatun p'unchawpaq wakichikunanmi tiyan.

“Pachakunaqa ancha chaninmi. Qhipa mana wañuq kawsaypaq wakichikunanchikpaq aswan pisi, ancha pisi pruebanakuy p'unchaykunallam kachkan. Mana pacha kanchu mana yuyasqa puriykunapi usuchinanchikpaq. Diospa siminpa patallanpi llusk'ayllata ruwayta manchakunanchikmi.” Testimonies, volume 6, 407.